

BALADE POPULARE Buc. 1954 E.S.P.L.A. (Biblioteca pentru toți), 398 p.

De cităva vreme, E.S.P.L.A. a început publicarea unor antologii folclorice cu scopul de a pune la îndemina unui public cât mai larg cele mai izbutite opere folclorice create de poporul nostru în decursul istoriei sale zbuciumate. Printre acestea, se numără și volumul «Balade populare», (responsabil de carte: A. Rusu).

O publicație antologică a repertoriului nostru clasic de cîntece bătrînești nu poate decît să bucure pe orice dornic în a cunoaște grandoarea epică a acestui gen care a entuziasmat încă de la început pe cărturarii patrioți ai secolului trecut.

Antologia cuprinde 36 de balade în 40 de variante, cu strădania vizibilă de a oferi cititorilor variante dintre cele mai reprezentative ale subiectelor alese. Într-adevăr, o serie de variante — Miorița, Meșterul Manole, Oleac, Gheorghîță Zătoreanu, Badiul, Corbea, Toma Alimoș, Miu Zglobiu, Ștefan Vodă (Miu haiducu), etc. — se numără printre variantele noastre clasice și nu pot lipsi dintr-o bună antologie a baladelor populare.

Din păcate însă, antologia nu a fost făcută cu destulă grijă. S-a lucrat, pare-se, în grabă și acest lucru se vedește atît în ceea ce privește forma pieselor, cît și valoarea poetică a unora dintre variantele alese.

În transcrierea fonetică a textelor, nu s-a ținut seamă de un criteriu unitar. Folosind noua ortografie, se vede că alcătuitoarea — sau alcătuitoarii — antologiei s-a străduit să respecte formele dialectale ale unor cuvinte, consemnate de culegători. Transcrierea nu comporta mari complicații, întrucît culegerile utilizate pentru antologie nu întrebunțează semne diacritice speciale, ci ortografia literară a epocii respective, cu oarecari libertăți.

Mai multă greutate prezintă doar acele forme unde e greu de stabilit dacă e vorba de o greșeală de tipar sau de rostire locală. La aceasta se adaugă faptul că alcătuitoarii antologiei nu au știut deosebi întotdeauna scrierea etimologizantă de rostirile dialectale. De aci, o lipsă de consecvență ce a dus la respectarea inconsecventă a rostirilor dialectale a o seamă de cuvinte. Dacă antologia respectă în genere formele moldovenești din colecția Alecsandri (gios, agiunge, giudeca, vrancean, rădica, etc.) ori cele muntenești din cea a lui G. Dem. Teodorescu — cu unele exagerări chiar, cum se va vedea mai jos — în schimb celelalte colecții sînt reproduse în chip mult mai arbitrar. Semnalăm o serie de astfel de abateri de la original.

Mai puține la Alecsandri. Antologia transcrie:

Paseri, lăutari Păserele mii (p. 5)

În loc de: **Pasări, lăutari Păsărele, mii** (Alecsandri scrie de obicei se = să, remîn = rămîn, mesura = măsură, vezduh = văzduh etc. și credem că aici forma corectă e **pasări**, nu **paseri**, deși și această formă e atestată la noi; în ceea ce privește **păserele**, e neîndoelnic că nu poate fi decît **păsărele**).

Mai jos:

Măicuță bătrînă (p. 5) în loc de **Măicuță batrină** (măicuță e — credem — o eroare de tipar, dar **batrină** e o rostire moldovenească frecventă și azi).

În « M. Argeșului »:

Deci dacă vroîți (p. 38) pentru: **Deci dacă vroîți**; **Intii s-a ivi** (ibid.) în loc de **Intăi s-a ivi**. (Alecsandri scrie: **întei** și nu încape îndoială că reproduce rostirea cunoscută întăi).

Mai jos: **Apoi poroncea** (p. 44) în loc de: **Apoi poroncea** — formă reprodusă corect și de antologie mai jos: **Astfel domnul poroncea** (p. 235) și **se veselea** (p. 43) în loc de: **Și se-nveselea**.

E discutabil dacă în versurile **Cîinii cum îl vād La el se răpād**, nu trebuie citit totuși în rostirea uzuală: **La el se răped**, cum scrie poetul, știut fiind că în versul popular — mai ales în cel cîntat —

rîma nu urmează constrîngerile frecvente în poezia cultă. De altfel, acest verb se întilnește în această formă chiar în antologie, transcis și de data aceasta greșit: *Zborul iute-și repezea* (p. 225) în loc de: *Zborul iute-și răpezia* («Doncilă») sau: *Și Dolca se repezea* (p. 363) în loc de: *Și Dolca se răpezea*.

În «Serb Sărac» se reproduce *Voinicel și sprintinel* (p. 227) în loc de: *Voinicel și sprintinel. Negrul tău să-l primenești* (p. 228) în loc de: *Negrul tău să-l priminești; Și dîrlog lingă dîrlog* (p. 231) în loc de: *Și dârlog Lingă dârlog* (Alecs. scrie *derlog*); *De pe cal îl ridică* (p. 232) în loc de: *De pe cal îl rădică* (Alecs. scrie *redică* așa cum transcrie de altfel și antologia, corect, în alte părți); *Ca să-mi rădicăți* (p. 36), *zidul rădică* (p. 37); *Paloșile rădică* (p. 366). În «Oprișanul»: *Să-și dea socotelele* (p. 235) în loc de: *Să-și dea socotelele; Tras de șese telegari* (p. 228) credem că trebuie citit în rostirea moldovenească: *Tras de șese telegari* (Alecs. scrie *șese*, formă moldovenească (șeșe) alături de șasă); *Și-nderept l-au napoit* (p. 239) ce reproduce ortografia etimologizantă a poetului trebuie citit: *și-ndărăpt l-au napoit*.

De asemenea în «Const. Brancovanul»: *Și capul îi repunea* (p. 242) scris ca să oglindească etimologia *reponere*, trebuie citit: *Și capul îi răpunea*. În «Dolca»: *Odată cu ziorile* (p. 360) (Alecsandri scrie *điorile* și *điori*), dar reproduc corect în altă parte: *Pin-a nu răsări zori* (p. 236) *Și tu-n loc de mulțemită* (p. 363) credem că trebuie citit «mulțămită».

În «Bogatul și Săracul»:

Beau săracul și bogatul Beau stăpinul și argatul (p. 368) în loc de: *Beau saracul și bogatul Beau stăpinul și argatul; măi crișmar* (p. 368, de 2 ori) în loc de: *măi crișmar; Ai coșer cu păpușoi* (p. 369) în loc de: *Ai coșear cu păpușoi* (Alecs. scrie: *coșér*). Unele grafii ni se par discutabile: *pîrlit* (p. 232), *mohorite* (p. 238), *se-ngina* (p. 242) pe care poetul le scrie: *părlit, mohorite, se-ngăna*.

Din colecția G. Dem. Teodorescu cităm reproducerile greșite: În «Meșterul Manole»: *Turma de-am păscut* (p. 48) în loc de: *turma d-am păscut. Loc de monăstire* (p. 51) în loc de: *loc de minăstire*. De altfel, antologia transcrie consecvent *monăstire* (p. 51, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 198 etc.) Dacă forma «*monăstire*» din colecția Alecsandri se pare că reproduce o pronunțare existentă în secolul trecut (poetul scrie *monastire*) la G. Dem. Teodorescu nu mai e îndoială că trebuie citit «*minăstire*», căci el scrie «*mônăstire*», ca și «*fântână* = fîntînă, smôcea = smicea, unde ô = i, așa cum e transcris corect și de către antologie:

La fîntîna bradului (p. 372). Versul: *De sus de pe schele* (p. 59) în loc de: *de sus de pe șchele; Să ridă-ncepea* (p. 61) în loc de: *să riză-ncepea; În «Kira»: aici lingă mine* (p. 102) în loc de: *aci lingă mine*.

În «Badiul»: *mărăcine cu gherghine* (p. 148) în loc de: *mărăcine cu gheorghine; Nu v-ar face sfîntu parte* (p. 151) în loc de: *nu v-ar face sfîntul parte; a băut vin harmăsiu* (p. 153) în loc de: *a băut vin hermăsiu; Cinstiți caimacaniilor* (p. 166) în loc de: *Cinstiți caimacamiilor* — formă pe care antologia o reproduce greșit pretutindeni (p. 169, 171). *Ca să-l ieu cu mine-n sat* (p. 170) în loc de: *ca să-l iau cu mine-nsat* (G.D.T. scrie: *ieu*, ca pretutindeni dift. ea = é). *Ca boierii de p-aici* (p. 178) în loc de: *Ca boierii dă p-aici* (G.D.T. scrie: *dě*).

În «Vulcan»: *mpletită-n coadă* (p. 184) în loc de: *pletită-n coadă; Cînd de planuri se apucă* (p. 185) *Plan bogat de plănuit* (p. 186), în loc de: *Cînd de pleanuri se apucă... Plean bogat de plenuit*, căci nu e vorba de *plan* = intenție, proiect, ci de *plean* = pradă, lucru ce rezultă cit se poate de clar și din context (G.D.T. scrie *plén, plénuri*, iar part. trecut *plenuit*). *La cotul Scriptelului* (p. 187, 188) în loc de: *La cotul Scriptelului. Adă-ncoace paloșul* (p. 196) în loc de: *Adă-ncoace paloșul; Și cu viața-l dăruia* (p. 196) în loc de: *și cu viața-l dăruia; Negricioară la costiță* (p. 197) în loc de: *negriioară la costiță; și dacă-i vei deștepta* (p. 198) în loc de: *și dacă i-ai deștepta* (G.D.T. scrie: *i-ii*). *Mînecele-și sumetea* în loc de: *minicile-și sumetea*.

În «Corbea»: *Să-ncalece pe roșul* (p. 264) în loc de: *Să-ncalice pe roșul*; ca și mai jos: *Că nimeni n-o-ncăleca... El singur l-o-ncăleca* (p. 265) în loc de: «*ncălica*», formă reproducută corect de altfel de antologie în aceeași piesă: *Să-ncalic, măria ta* (p. 267) *De-ncalic pe roșul meu* (p. 268). *Să v-arâte umbletul* (p. 271) în loc de: *Să v-arate umbletul* (G.D.T. scrie: *v-aréte*).

În «Miu Zglobiu»: *Și ei se smincea* (p. 292) în loc de: *și ei se smicea* (G.D.T. scrie: *smôcea*).

În «Ștefan Vodă»: *Să-mi păzeasc-aici turma* (p. 302) în loc de: *să-mi păzeasc-aci turma; Una bună că-i dădea* (p. 304) în loc de: *una bună că-i dedea*.

Din colecțiile mai puțin reprezentate în antologie fenomenalăm o parte din erorile de transcriere: *Cu vreo cîns'spre'ce oca* (p. 358) în loc de: *cu vr-o cînspre-ce oca*-cum scrie A. Pann în ed. I-a. Notăm că A. Pann scrie: *Ghița cu mindruța lui... — dar și Ghiță. La Cătănuța ieșă... C-asta vara am muncit... evidente erori de tipar, ca și «vers femeiesc» întilnit și în forma corectă «*versul*» = glas, melodie.*

În «Iovan Iorgovan» din colecția Cătană: *Ea că-mi d-adormea* (p. 17) în loc de: *Ea că-mi d-adurmea*; și mai jos: *Și ea tot dormea* (ibid.) în loc de: *și ea tot durmea; Și pe Cerna-n sus,*

Cam pe sub ascuns (p. 20) *Pe Domnul măreau* (p. 26) în loc de: *Și pre Cerna-n sus, Cam pe sub ascuns . . . Pre Domnul măreau* formă frecventă în graiul bănățean, pe care antologia o respectă în col. Alecsandri: *De-au fost mare pre pământ* (p. 241) *Să vă ștergeți pre pământ* (p. 243) *C-o furcă argintită* (p. 20) în loc de: *Cu-o furcă argintită. Vii tu azi la mine?* (p. 22) în loc de: *Vini tu azi la mine* — așa cum se rostește dialectal. *Cu lacrimi fierbinți* (p. 25) în loc de: *cu lacrimi fierbinți, scriere respectată atunci când se reproduce din G.T.D. Cu lacrimi sărate* (p. 71). În «*Meșterul Manole*» (ed. Pamfile).

Planuri că scotea (p. 76) — așa reproduce și O. Densusianu: Flori Alese. p. 116 în loc de: *Planuri că socotea*, după cum rezultă și din context, deși din punct de vedere al ritmului s-ar părea că forma *scotea* e corectă, dar după cum se știe — și exemplele sînt numeroase — abaterile ritmice ce ni se par ca atare la lectură, sînt estompate în cadrul melodiei cîntate.

Pin la țîțșoare De la țîțșoare (p. 83, ca și la O. Densusianu, p. 126) în loc de: *Pin la țîțșoare De la țîțșoare*; Mai jos: *țîțșoara-mi stringe* în loc de: *țîțșoara-mi stringe* — cum reprod. și O. Dens. — *ibid.*

ș-așa răspundeau (p. 85 — ca și la O. Dens. p. 129) în loc de: *și-așa răspundeau; Foamea să-i mînce* (p. 86, ca și la O. Dens. p. 130) în loc de: *Foamea să-i mînce*.

În «*Gheorghîță Zătoreanu*»: *Pui de moldovan* (p. 116) în loc de: *Pui de moldovean; La trîntă dreapta, C-așa Domnul vra* (p. 126) în loc de: *La trîntă dreapta C-așa Domnul vrea*.

În «*Radu lu Anghel*»: *ia lapădă-ți armele sileaf cu pistoalele, Să-ți mai lungim zilele Să nu-ți Juđm păcatele* (p. 350) *armele jos le lăsați* (p. 352) *Radule, sîngele tău* (p. 354) în loc de: *ia lapădă-ți armili, sileaf cu pistoalili, să-ți mai lungim zilili Să nu-ți luăm păcatili . . . armili jos le lăsați . . . Radule, sîngili tău*.

Transcrierea greșită surprinde cu atît mai mult, cu cît antologia respectă și formele dialectale în aceeași bucată:

pistoalili Radului (p. 340) *Toate sînt suror'li mele* (p. 353) *Sus prin crăci mi le-atîrna* (p. 341) în loc de: *Sus pin crăci mi le-atîrna* — ceea ce pare mai mult o eroare de tipar, fiindcă în celelalte versuri se redă — corect — forma *pin*.

Dup-un anine se da (p. 351) în loc de: *dup-un ainine se da*. Mai frecvente sînt greșelile de transcriere în textele luate din arhiva Institutului de Folclor, unde alcătuitoarii antologiei au intervenit în chip mult mai arbitrar. Astfel în «*Vidrosul*»:

La casele lui Vioară (p. 27) în loc de: *La casili lui Vioară; E vîtaf de pescărie* (*ibid.*) în loc de: *E vîtaf dă pescărie; Caimacanii țîrgului* (*ibid.*) în loc de: *Căimăcanii țîrgului; Vasele, năvoadele* (p. 28 — ca și la p. 30, 32) în loc de: *Vasele, nevoadele*;

Tot feciori de boieri (*ibid.*) în loc de: *Tot ficiori de boieri mari; Case ce să-mi martucesc* (p. 29) în loc de: *Case ca să-mi martacesc* — de la subst. *martaci*, ce se dă și în nota antologiei.

Cu solzii s-o șindrilese în loc de: *Cu solzii s-o șindrilesc; Apă bună și blajină La urmă cade haină* (*ibid.*) în loc de: *La urmă cade aină; De le-atîrnă burțile* (*ibid.*) în loc de: *De le-atîrnă burtele; Morunii ca bivollii* (*ibid.*) în loc de: *Morunii ca biollii*.

Și prinse puil vidrenii (p. 30) în loc de: *Și prinse puil vidrienii; Da'vidra ce mi-și făcea?* (p.31) în loc de: *Dar vidra ce mi-și făcea?*

Vin talaze ca șira (p. 32) în loc de: *Vin tilaje ca șira; Că tălajii cînd venea;* (p. 33) în loc de: *Că tălajii cînd venea;*

Vre-o trei zile că-nota (*ibid.*) în loc de: *F-o trei zile că-nota; Ca nimenea pe pămînt* (p. 33) în loc de: *Ca niminea pe pămînt;*

De bate umbra prin apă (*ibid.*) în loc de: *De bate umbra pin apă;*

Purcăraș să odihnească (*ibid.*) în loc de: *Purcăraș să odinească;*

Năvodari mi-ai inecat (p. 34) în loc de: *Nevodari mi-ai inecat*.

Multe greșeli se datoresc faptului că manuscrisul e greu de descifrat, scris neglijent. Și trimiterea e fantezistă: «*fgr. 17*» (p. 34). În realitate, balada e inventariată la *fgr. 4484* (i. 11.321), iar la «*fgr. 17*», se află un cîntec de nuntă și un joc din altă localitate decît Plopii-Slăvitești.

În «*Ilincuța Șandruului*»:

Era cincizeci de ieniceri Care poartă-n brîu hangeri (p. 89) în loc de: *Era cincizeci de henicheri Care poartă-n brîu hangheri; Donița jos mi-o dădea* (*ibid.*) *Și cu sare le dădea* (p. 90) în loc de: *Donița jos mi-o didea . . . Și cu sare le didea; Haide să v-arăt mormîntul!* (p. 90) în loc de: *Aidi să v-arăt mormîntul;*

Și țîțele i le crăpa (*ibid.*) în loc de: *Și țîțili i le crăpa; Ilincuța că-mi ieșea* (p. 91) în loc de: *Ilincuța că-mi ieșea*.

În «Oleac»: *Ibomnicu meu* (p. 108) în loc de: *Ibomnicul meu*; *Pătru d-auzea* (p. 109) în loc de: *Pătru de-auza*; *P-âl Oleac să-l sece* (p. 110) în loc de: *P-el Oleac să-l sece*. *De să odihnea* (p. 110) în loc de: *De să odinea*; *Suriora mea* (p. 113) în loc de: *Siri-oara mea*; *De la Oleac sint* (p. 114) în loc de: *Di la Oleac sint*.

În «Copilașul lui Roman»: *Lacrimile-l podidea* (p. 203) în loc de: *Lăcrămile-l podidea*; *De la prinț pin' la namiaz* (p. 205) în loc de: *De la prinț pin'la nămiaz*; *Copilașul termina* (ibid.) în loc de: *Copilașul termena*; *Cu vizirii Iașului* (ibid.) în loc de: *Cu vizii Iașului*.

În «Ion ăl Mare»: *Trăgea iataganele* (p. 387) în loc de: *Trăgea ieteganele*; *Ți i-oi spune și pe nume* (p. 388) în loc de: *Ți i-oi spune și pe lume*; *Cu cizmele letinești* (p. 388, 391) în loc de: *Cu cizmele lectinești*; *C-oi încăpea-n vre-o belea* (p. 389, 390) în loc de: *C-oi încăpea-n f-o belea*; *Mulțămimu-ți, porc de cîine* (p. 389, 390, 392) în loc de: *Mulțămincu-ți, porc de cîine*; *D-aoleo, sârdar Căline* (p. 389, 391) în loc de: *D-aleleo, sârdar Căline*; *Bani dați degeaba, domnică* (p. 392) în loc de: *Bani dați degeaba, domniță*; *Da-ți dau pe Dobric-ăl mic* (p. 393) în loc de: *Da-ți dau pe Dobriș-ăl mic*; *Și-n pungă mi-l scherbălește* (ibid.) în loc de: *Și-n pungă mi-l scherbelește*; *Lancea pe sub iepingea* (p. 394) în loc de: *Lancea pe subt iepingea*; *Tocma la masă era* (p. 395) în loc de: *Tomnai la masă era*; *Ion ăl Mare d-auzea* (p. 394) în loc de: *Ion ăl Mare de-auzea*; *Il plimba și prin Craiova* (p. 396) în loc de: *L-împlimba și prin Craiova*;

Nu se respectă întotdeauna nici metrica originalului. Se pare că alcătuitoarii antologiei au vrut să corecteze pe alocuri versurile pentru a corespunde necesităților de ritm și rimă, fără să se țină seamă că, baladele cîntîndu-se, aceste erori — aparente de cele mai multe ori — convin rîndurilor melodice, unde intervin pe deasupra anacruzele și silabele de completare. Cînd culegătorul scrie după dictatul cîntărețului, așa cum s-a procedat în majoritatea covârșitoare a cazurilor, versul scapă de cele mai multe ori din strînsarea regulatoarie a scheletului melodic și atunci apar atari neregularități metrice. A le corecta, e o mare greșeală: ele trebuiesc păstrate ca atare, deoarece constituie un fenomen caracteristic recitării de către cîntăreții populari — la cererea culegătorilor — a versurilor ce sînt în realitate însoțite de melodie. Iată cîteva din aceste modificări metrice:

Luntrile în jos le da (p. 30) în loc de: *Luntrile-n jos le da*; *În fața apei se ivea* (p. 31) în loc de: *În fața apei se ivea*; *Care-mi vă întrece* (p. 65) în loc de: *Care-mi vă-ntrece*; *Cine te-o mai mătura* (p. 88) în loc de: *Cin' te-o mai mătura* *Pe Săndrăleasă o-ntreba* (p. 89) în loc de: *Pe Săndrăleasă-o întreba*; *Arapu ce-mi făcea* (p. 94) în loc de: *Arap ce-mi făcea* (G.D.T. scrie *Arapu*); *Că eu nu sînt turc* (p. 112) în loc de: *Că eu nu-s turc*; *Cară vin cu vedrița* (p. 169) în loc de: *Cară vin cu vederița*; *De-or fi, taică, șapte mie* (p. 204) în loc de: *De-or fi, taică, șapte mii*; *Piară întii Oprîșanul* (p. 238) în loc de: *Piară-ntăi Oprîșanul*; *fiindcă Corbea e călare* (p. 269) în loc de: *fiindcă Corbea e călare*; *Și pină-n mînunchi intra* (p. 366) în loc de: *Și pină în mînunchi intra*; *Cu slugile îl împărțea* (p. 387) în loc de: *Cu slugile l-împărțea*; *Lancea-n burtă i-o arunca* (p. 395) în loc de: *Lancea-n burtă i-o-arunca*;

Mult mai grave sînt erorile de natură morfologică precum și omisiunea sau adăugarea unor cuvinte, ori înlocuirea acestora cu altele, unele destul de îndepărtate ca sens, încît denaturează conținutul versurilor. Aceste abateri sînt mai puțin numeroase decît în antologia de poezie populară alcătuită de Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R., dar mai regretabile într-o ediție de mare tiraj, destinată maselor largi de cititori care nu au posibilitatea să verifice atari greșeli. Din exemplele pe care le semnalăm, se vede cum autorii antologiei nu au respectat declinarea din original, conjugarea verbelor, cum au intervenit arbitrar înlocuind cuvintele prin altele, sau chiar omițîndu-le, iar alteori au adăugat cuvinte inexistente în ediția originală.

Astfel: *A căzut o stea* (p. 5) în loc de: *Au căzut o stea*; *La capul mesei din șură* (p. 27) în loc de: *La capul mesei din sus*; *Ai cincizeci de năvodari* (p. 28) în loc de: *Și cincizeci de năvodari*; *Bucuros, taică, îți dau* (p. 29) în loc de: *Bucuros, taică, să-ți dau*; *Dalbe palme la obraz* (p. 30) în loc de: *Dalbe palme la obraz*; *Vislele-n mîini că-și lua* (ibid.) în loc de: *Vislele-n mîină că-și lua*; *Incepeau toane-a trăgea* (ibid.) în loc de: *Incepeau toane de-a trîgea*; *Focul mare că-l făcea* (ibid.) în loc de: *Focul mare că făcea*; *Da' ce-mi bați puiul și-l căznești* (p. 31) în loc de: *Dă ce-mi bați puiul și-l căznești*; *Niscai comori, avuții* (ibid.) în loc de: *Niscai comori, niscai avuți*; *Că știa de inota* (p. 33) în loc de: *Că știa d-a-și inota*; *Las' să fie rău așa* (p. 34) în loc de: *Las' să fie ro-nu-așa* (=rău, nu așa); *Ce face piraie și îmflă șiroaie* (p. 39) în loc de: *Ce făcea piraie și îmfla șiroaie*; *Țițșoara-mi frînge Copilașu-mi plînge* (p. 42, 44-45) în loc de: *Țițșoara-mi plînge Copilașu-mi frînge*; *Lupoaița-i ieșea* (p. 59) în loc de: *lupoaiță-i ieșea*; *Și dacă-mi ședea și, dacă-mi vedea... Mi se sfătuia, și tot întreba* (p. 69) în loc de: *Și, dacă-mi ședea și, dacă-mi vedea... Mi se sfătuiau și tot întreba*; *În drum purcedea* (p. 82) în loc de: *La drum purcedea*; *Și măcelărea* (ibid.) în loc de: *Și-l măcelărea*; *Din guriță ce-mi zicea* (p. 88) în loc de: *Din guriță că-mi zicea*; *Donița-n mîină c-o lua* (ibid.) în loc de: *Donița-n mîină lua*; *Că vin turcii să mă ia* (p. 89) în loc de: *Că vin turcii și mă ia*; *Foc la ghetă că-i băga* (p. 90) în loc de: *Foc în ghetă că-i băga*; *In podul casei urca* (p. 91) în loc

de: *In podul casei să urca*; *Sărmana de mine* (p. 108) în loc de: *Sărmanul de mine*; *Petre, nu s-a văzut* (p. 109) în loc de: *Ce, Petre, nu s-a văzut*; *Iar el dă-mi șădea* (p. 110) în loc de: *Iar el că-mi șădea*; *Un vis că-mi visa* (ibid.) în loc de: *Un vis că visa*; *Și ea că spunea* (p. 112) în loc de: *Și ea că-n spunea*; *Și scoase o piță* (p. 118) în loc de: *Și scoase de-o piță*; *In pivniță mititică* (p. 162) în loc de: *în pivnița mititică*; *El cunoaște* (p. 184) în loc de: *il cunoaște*; (G.D.T. scrie *êlû*); *Din briu furca arunca* (p. 195) în loc de: *din briu furcă* [arunca]; *Și cu viață-l dăruia* (p. 196) în loc de: *și cu viața-l dăruia*; *Simbrioară ți-am plătit* (p. 200) în loc de: *simbrioara ți-am plătit*; *De-acolo că fluiera* (p. 203) în loc de: *De-acolo că șuiera*; *Și pe el încăleca* în loc de: *Și pe el că-ncaleca*; *Care fuge cu anul și răsufliă cu ceasul* (p. 203 și 205) în loc de: *care fugea cu anul și răsufliă cu ceasul*; *El bine că se-narma* (p. 203) în loc de: *Bine că s-arma*. — *Drumul spre Cerkez că-și lua* (ibid.) în loc de: *Drumul spre Cerkez că lua*; *Și din gură că-i zicea* (ibid.) în loc de: *Si din gură că zicea*; *La vizir el comanda* (ibid.) în loc de: *La vizii că comanda*; *La-ntrecere se lua* (ibid.) în loc de: *La-ntrecere că se lua*; *Pe copilaș mi-l cinstea* (p. 204) în loc de: *Pe copilaș mi-ș cinstea*; *La ascultă taică-ncoa* (p. 204) în loc de: *La ascultă tu taică-ncoa*; *Ori turcii ne-au cotropit . . . Dar turci ne-au cotropit* (ibid.) în loc de: *Ori turcii ne-a, cotropit . . . Dar turcii ne-a cotropit*; *Dimineață pină-n prinz* (p. 205) în loc de: *De dimineață pin la prinz*; *Numai unul n-a venit* (p. 238) în loc de: *Numai unul n-au venit*; *Soarele n-a răsărit, Dar în locui a sosit . . . De zebra a aninat . . . Dumnezeu mi-a agiutat* (p. 237) în loc de: *Soarele n-au răsărit, Dar în locui-au sosit . . . De zebra au aninat . . . Dumnezeu mi-au agiutat*;

De altfel, antologia respectă chiar în aceeași pagină această formă frecventă și azi — se poate spune că e o caracteristică a stilului solemn, ceremonios —:

El mie s-au lădat Că avere-au adunat . . . ; Că sultanul aducea (p. 241) în loc de: *Că sultanu-i aducea*; *numele-ți am auzit* (p. 301) în loc de: *numele-ți l-am auzit*; *In Cîmpulung mi-l ducea* (p. 354) în loc de: *In Cîmpulung mi-i ducea*; *să vadă brinză de-i bună* (p. 372) în loc de: *să vadă brînza de-i bună*; *numa-n gînd el suduia* (p. 378) în loc de: *numa-n gînd il suduia*; *D-alei, moș cu barba sură* (p. 383) în loc de: *D-alei, moș cu barbă sură*; *Și vărsa vinurile* (p. 387) în loc de: *Și-mi vărsa vinurile*; *Poiana c-am socotit, Trei calici că n-au plătit-o* (p. 388) în loc de: *Poiana c-am socotit-o, Trei calici că n-au plătit-o*; *Ca să-i fac de mascara* (ibid.) în loc de: *C-am să-fac de mascara*; *Să ridă mahalaua* (ibid.) în loc de: *Ca să-i afle malaoa*; *La Băldăran, că pleca* (ibid.) în loc de: *La Băldăran că-m pleca*; *Că, nu știți, anul trecut . . . Nici nu m-ați mai socotit* (p. 389) în loc de: *Că, nu ști, anul trecut . . . Nici nu m-ai mai socotit*; *Mi-ați luat vaca din girlici* (ibid.) în loc de: *Mi-ai luat vaca din girlici*; *D-aoleo, sârdar Căline* (p. 391) în loc de: *Măi, Căline, dumneata*; *Catastifele-mi lua Și-n spinare că-l lovea, N pragul ușii-l doboră* (ibid.) în loc de: *Catastivele lua Și-n spinare mi-l lovea N pragul cășii-l doboră*; *Nouă galbeni l-ajungea* (p. 392) în loc de: *Nouă galbeni mi-l găsea*; *Ghiță Chiriș răspundea* (p. 393) în loc de: *Ghiță Chiriș i răs-pundea*; *Il dezbracă de zăbun* (ibid.) în loc de: *Ș-il dezbracă din zăbun*; *Lua drumul la Tunari* (p. 394) în loc de: *Luuu drumul la Tunari*; *Ei la Ghidici se afla* (ibid.) în loc de: *La Ghidici că se afla*; *Cînd o zice-o viorea* (ibid.) în loc de: *Cînd o zice viorea*; *Ion al Mare ce-mi grăia* (ibid.) în loc de: *Ion al Mare ce făcea*; *Ion al Mare ce făcea* (ibid.) în loc de: *Ion al Mare ce grăia*; *Bună ziua că mi-i da* (ibid.) în loc de: *Bună seara că mi-i da*; *O să le vezi pingărite* (ibid.) în loc de: *Oi să le văz pingărite*; *Nici vorba nu isprăvea* (ibid.) în loc de: *Nici vorba n-o isprăvea*; *Cînd oi zice trei dudăi* (p. 396) în loc de: *Cînd o zice trei vâpăi*; *Făr-de nici o supărare* (ibid.) în loc de: *Fără nici o supărare*.

E greu de ghicit de ce alcătuitoarii antologiei au omis versuri întregi. În ipoteza că procedeu ar fi admisibil, versurile omise nu par de prisos nici într-un fel, dimpotrivă, înțelesul pasajului respectiv e neclar, incomplet din această cauză.

După versul: *In salcie agățat* (p. 34) a fost omis versul: *Parcă-i dracu-mpelițat*.

După versurile: *Și mai dați cu băutura Să-și ude și Petre gura* (p. 205) mai urmează: *Dați-mi un pahar de vin Să vă spuie altul mai bun* — ce fac parte din formula de încheiere a baladelor și sînt continuarea firească a primelor două versuri.

La p. 388, după: *Altul e Ghiță Chiriș* — au fost omise două versuri: *De an n-a mai dat pe-aici Ține bănișorii-nchiși*.

Între versurile: *Că sint voinic ca și tine* — și *Pe catastife-l cătă* (p. 391) a fost omis versul introductiv: *Lele, verde viorea*.

O serie de cuvinte — arhaisme, regionalisme — au fost explicate în josul paginilor. Credem că ar fi fost mai nimerit să se fi întocmit un mic glosar la sfîrșitul volumului care să cuprindă și atîtea alte cuvinte neexplicate al căror înțeles e necunoscut cititorilor cărora se adresează antologia. Ciți știu ce înseamnă: *dorojani* (p. 7), *a trage toane*. (p. 32), *noiaș* (p. 47), *hățiș* (p. 57), *cihodar* (p. 77), *pașmandei* (p. 90), *sandale* (p. 93), *galbeni venetici* (96), *mertig* (p. 109) *leneșăsc* (p. 109), *bașmanghiol* (p. 111), *cal bugean și degiughean* (p. 115), *turci buzbuțuci* (p. 122), *spatiu* (148),

răvac (p. 153), mahmudele, rubiele, groșe, grivne (p. 156), coroftie (p. 159), creița (p. 160), selinence (p. 162), ius-bașa (p. 184), nărinzat (p. 202), ciorcă, opinci înhîrzobate (p. 227), frîncuia (p. 270), levinței, levinți (p. 288—290), iminele (p. 345), ulei, (p. 383), lectinești (p. 388), etc.

Și din punct de vedere folcloric se observă ușor că antologia s-a lucrat în pripă, fără o cunoaștere mai temeinică a repertoriului baladelor populare. Astfel, ordinea în care au fost orînduite piesele în antologie e cu totul arbitrară: piesele par a fi așezate la întîmplare, fără să se respecte vre-un criteriu oarecare (cel mai nimerit pentru o astfel de antologie ar fi fost cel tematic). Nedumerirea crește cu atît mai mult, cu cît nu ni se dă nici un fel de explicație — volumul e lipsit de prefață și de o notă explicativă.

Alcătuitorii au avut în față un drum destul de bătătorit de alte antologii anterioare, ceea ce se și vede din faptul că din cele 40 de piese, numai 17 sînt noi, celelalte se întîlnesc în antologiile recente — spre a nu ne mai referi la cele vechi. Astfel, 19 variante au fost publicate și în «Antologie de lit. populară» vol. I Poezia, Buc. 1953 întocmită de Inst. de ist. literară și folclor [Miorița — var. Alecsandri și var. Densusianu — Dolca, Iovan Iorgovan, Minăstirea Argeșului, Gheorghîță Zătreanu, Gruia-n Țarigrad, Badiu, Golea, Oprișanul, Visul lui T. Vladimirescu, Corbea, Toma Alimoș, Miu Zglobiu, Bujor, Stanciu al Bratului, Radu Anghel, Bogatul și Săracul, Gheorghilaș. Dintre acestea, 3 variante (Miorița, Meșterul Manole, Gruia-n Țarigrad) sînt incluse și în «Flori alese» ale lui O. Densusianu]. Alte 4 variante (Meșterul Manole, Novac și Corbul, Ilincuța Șandruului, Ion al Mare) au fost publicate în «Din Folclorul nostru» Buc. 1953 (col. Bibl. pt. toți) antologie ce cuprinde încă alte 3 piese (Miorița — var. Alecsandri, T. Alimoș, Corbea) prezente atît în antologia Academiei R.P.R., cît și în cea de față.

Experiența antologiilor anterioare ne îndreptățește să ne fi așteptat la o antologie mult mai valoroasă, mai încheată care într-adevăr să conțină variantele cele mai realizate. Din păcate, antologia nu răspunde acestei exigențe, căci o serie de variante — Dolca, Ghiță Cătănuță, Mogoș Vornicul, etc. — rămîn mult în urma altora cunoscute din vechiile colecții. Mai rău stau lucrurile cu unele balade haiducești: au fost alese acele variante care nu spun nimic despre ajutorarea săracilor și lasă cititorilor impresia că haiducii ar fi fost doar niște simpli spoliatori în folosul lor personal. Dacă alcătuitorii ar fi citit mai cu grijă materialele publicate, ar fi întîlnit, de pildă, într-o variantă a baladei «Iancu Jianu» versuri ca acestea: *Iar de cădea în mina lor Copii de-ai săracilor Cu galbeni îi încărcau . . . Că Jianul cel vestit Mulți boieri a prăpădit Și săraci a-mbogătit*; sau într-o variantă a lui «Radu Anghel»: *Cît pe lume mi-am trăit Nici un rău nu am făcut Bani dela bogați am luat Pe săraci i-am ajutat Le-am luat plug și le-am luat vaci*; versuri ce exprimă tocmai chintesența haiduciei și explică nețăr-murita dragoste a maselor asuprite pentru acești eroi de codru.

Antologia a înmănușiat de-a valma piesele autentice, reproduce cu fidelitate din gura rapsozilor, cu cele prelucrate — mai sporadic sau mai substanțial — de citre culegătorii A. Pann și V. Alecsandri, făcîndu-se chiar abuz, fără să se atragă undeva atenția cititorului neavizat asupra acestei stări de lucruri. N-am dori să reluăm o discuție oțioasă, dar trebuie să insistăm asupra acestui aspect, pentru a nu lăsa impresia că sîntem niște detractori, în deosebi ai lui V. Alecsandri — fiindcă cele mai multe balade sînt reproduce din culegerea lui. Colecția marelui nostru poet a stîrnit și laude entuziaste, dar și critici acerbe, mai cu seamă cea a lui M. Schwarzfeld din coloanele rev. «Contemporanul». Neînțelegerea mai dăinuie încă. Mulți cîrturari de seamă interpretează poziția critică, precăută, față de colecția Alecsandri drept încercare de defăimare a marelui poet și a rolului pe care l-a avut acesta în cultura noastră. În realitate, trebuie făcută o distincție între rolul de «propagandist» al folclorului nostru al lui V. Alecsandri și între autenticitatea materialului cules și publicat de poet.

Fără îndoială, V. Alecsandri are merite uriașe, nepieritoare, în deșteptarea interesului pentru folclorul nostru. El a atras atenția asupra valorii lui, îndemnînd la culegerea lui și culegînd el însuși, l-a utilizat pe scară largă și cu o rară măiestrie în creațiile sale poetice, îndrumînd prin exemplul său literatura noastră pe calea cea sănătoasă. Chiar dacă poetul n-ar fi cules material folcloric, meritul lui în valorificarea creației populare n-ar fi rămas mai prejos, după cum, de ex., Gh. Bariț, fără să culegă folclor, are merite netăgăduite în orientarea cîrturarilor spre patrimoniul popular. Și dacă au fost alții care au atras atenția asupra folclorului înaintea lui V. Alecsandri, se poate totuși spune că deabia el e acela care l-a impus în viața noastră culturală prin prestigiul său covîrșitor.

Dar aceste considerente nu ne îndreptătesc cu nimic să nu ținem seamă de faptul că Alecsandri a intervenit cu pana lui în stihurile populare, «îndreptînd» unde a găsit de cuviință, după cum a mărturisit de altfel el însuși și după cum se poate vedea și din confruntarea manuscriselor și a pieselor publicate în 1849, 1852—53, 1855 și 1866. (O ediție critică — deși incompletă — în acest sens a colecției Alecsandri a întocmit-o E. Girleanu.) După cum se știe, așa se proceda atunci în majoritatea covîrșitoare a cazurilor — și aiurea, nu numai la noi — și poetul a făcut-o

cu conștiința împăcată, fiind convins că așa slujește patria pe care a iubit-o cu sufletul unui poet entuziast; cei ce îl învinuiesc de « falsificări, mistificări », judecă faptele neistoric. Dar cercetătorul nu poate trece cu vederea faptul că atari colecții « îndreptate » « corese » nu sînt documente autentice în care să se oglindească fidel ideile și sentimentele creatorilor populari. Cine uită acest lucru, atribuie poporului idei, sentimente, imagini poetice care nu-i aparțin.

Nu rezultă de aici că nu mai trebuie folosită colecția Alecsandri și colecțiile celorlalți care n-au respectat întocmai autenticul popular, dar se impune o anumită precauție științifică, cercetarea materialului cu un ochi mai critic, recurgînd mereu la variantele autentice din celelalte colecții, mai ales în ceea ce privește stilistica și versificația, ceea ce nu stă în puțința maselor largi de cititori cărora li se adresează antologia.

Din păcate, mulți trec cu vederea atari neajunsuri și ni se pare mai mult decît ciudat faptul că în timp ce în literatura cultă, cercetătorii filologi sînt plini de scrupule și de precauțiuni, condamná edițiile suspecte și nu-și precupețesc forțele și pricepera în a reconstitui cea mai autentică versiune, recurgînd la un bogat aparat de trimiteri și de semne grafice pentru a indica variantele și interpolările, etc., în materie de folclor sînt destui care uită de această exigență și studiază de-a valma fără un discernămint judicios — materialul prelucrat cu cel autentic, arătîndu-și nu rareori preferințele pentru cel dintîi!

Antologia mai are și alte lipsuri: variantele ce provin din arhiva Institutului de Folclor — în bună parte nepublicate pînă acum — nu au consemnate data culegerii lor, numele informatorilor și al culegătorilor. Mai gravă ni se pare lipsa unei prefețe în care să se schițeze în linii mari tematica și stilistica baladelor noastre, rostul lor în viața poporului muncitor, apoi o privire critică asupra culegerilor de balade, îndeosebi asupra celor reprezentate în antologie, și înșfîrșit, o privire generală asupra baladei din zilele noastre (zonă de răspîndire, ocaziile de cîntat, atitudinea colectivității, procesele iminente ce se desfășoară în repertoriul epic cîntat, etc.), insistîndu-se asupra faptului că baladele se cîntă — pe alocuri cu unele pasaje recitate — fiind vremea de a înlătura unele confuzii și păreri greșite care mai dăinuie chiar în sîntul profesorilor de limba romină, (oare cîți știu că baladele se cîntă, și mai ales, cîți au avut prilejul să le asculte din gura unui lăutar ?)

A sosit poate timpul ca să se întcmească o antologie exhaustivă a baladelor noastre populare care să cuprindă toate subiectele clasice alături de cele mai realizate dintre cele cu o circulație locală — numărul total s-ar ridica la vre-o 200 piese—alegîndu-se cele mai bune variante din punct de vedere literar și muzical, pentru a pune la îndemîna cercetătorilor și a publicului mai larg o icoană fidelă a acestui gen care a ajuns de mult la maturitate artistică. Un studiu introductiv, precum și indicarea variantelor fiecărei piese ar întregi cunoașterea problematicei epice populare cîntate și a zonei de răspîndire, sintetizînd efortul celor ce mai bine de o sută de ani au cules și și-au spus păreri despre incîntătoarele noastre balade populare. Departe de a suplini această lacună, antologia recenzată, făcută în pripă, cu greșeli în reeditarea textelor și cu insuficientă pricepere, nu și-a atins scopul propus de editori și a pus în mîna cititorilor o carte plină de erori. Se impune mai multă exigență din partea Editurii pt. Lit. și Artă și un nivel filologic mai ridicat din partea celor care pornesc la editarea de texte folclorice.

O. BÎRLEA